

uzagalnennyya_sudovoi_praktiki_schodo_trimannyya_pid_vartoyu.html (дата звернення: 30.04.2021).

3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ошурко та інші проти України» від 8 вересня 2011 року р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_725#Text (дата звернення: 30.04.2021).
4. Ухвала слідчого судді Баранівського районного суду Житомирської області від 13 липня 2015 року, судова справа № 273/1099/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/50992380> (дата звернення: 30.04.2021).
5. Ухвала слідчого судді Северодонецького міського суду Луганської області від 30 липня 2015 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/53553031> (дата звернення: 30.04.2021).
6. Ухвала Гайсинського районного суду Вінницької області від 01 квітня 2021 року, судова справа № 129/795/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95983688> (дата звернення: 30.04.2021).
7. Ухвала слідчого судді Держинського районного суду м. Харкова від 31 серпня 2018 року, судова справа № 638/12544/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76174541> (дата звернення: 30.04.2021).

Ключові слова: запобіжні заходи, тримання під вартою, судовий контроль, слідчий суддя, підозрюваний, обвинувачений, право на медичну допомогу, загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини.

Ключевые слова: меры пресечения, содержание под стражей, судебный контроль, следственный судья, подозреваемый, обвиняемый, право на медицинскую помощь, общие обязанности судьи относительно защиты прав человека.

Key words: measures of restraint, custody, judicial control, investigating judge, suspect, accused, right to medical care, general duties of a judge regarding the protection of human rights.

БАБЧИНСЬКА ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ТЕРМІНУ НА ОЗНАЙОМЛЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ Ч. 10 СТ. 290 КПК УКРАЇНИ

Відповідно до ч. 10 ст. 290 КПК України сторонам кримінального провадження, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження або потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, вважаються такими, що

реалізували своє право на доступ до матеріалів. Клопотання розглядається слідчим суддею місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого здійснюється досудове розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, – слідчим суддею Вищого антикорупційного суду, не пізніше п'яти днів з дня його надходження до суду з повідомленням сторін кримінального провадження. Неприбуття у судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час проведення судового засідання, не перешкоджає розглядові клопотання.

В даному аспекті необхідно звернути увагу на той факт, що законодавець не уточнює, що саме слід вважати «зволіканням». Т.В. Корчева вважає, що при аналізі даного поняття в контексті ст. 290 КПК необхідно враховувати обсяг матеріалів досудового розслідування, вік особи, місце її проживання, володіння особою державною мовою, наявність перекладача, захисника, їх кількість [3, с. 214]. І.В. Гловюк, М.І. Пашковський та Д.В. Пономаренко розширюють цей перелік також такими обставинами, як умови ознайомлення підозрюваного з матеріалами досудового розслідування, робоча завантаженість захисника (захисників), характер матеріалів досудового розслідування [1, с. 225]. У зв'язку з цим слід констатувати, що на даний момент через відсутність чіткого нормативного закріплення поняття «зволікання» на практиці виникають серйозні проблеми при оцінці даного поняття. Проте потрібно звернути увагу на іншу проблему, а саме на порядок визначення строку, який встановлюється слідчим суддею для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування.

В ч. 10 ст. 290 КПК України законодавець зазначає, що слідчий суддя, визначаючи строк, достатній для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, повинен врахувати обсяг, складність матеріалів та умови доступу до них. Таке формулювання також є оціночним, проте в даному випадку набагато складніше на законодавчому рівні надати чіткі критерії для визначення строків на ознайомлення, адже матеріали різних кримінальних проваджень суттєво відрізняються один від одного, а тому уніфіковану формулу вивести майже неможливо. Хоча є позиції щодо більш чіткого встановлення даних критеріїв. Так, наприклад, Л. Дроздовський, проаналізувавши з власного досвіду тривалість оголошення суддею клопотання учасника кримінального провадження та обсяг такого клопотання, встановив, що на ознайомлення з одним томом кримінального провадження (250 сторінок, хоча в певних випадках одним том може нараховувати до 800 сторінок тексту) має надаватися два робочі дні [2].

Заслуговує на увагу позиція більш чіткого визначення строку, який надається слідчим суддею для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, та зменшення кількості оціночних понять в КПК України, проте повністю погодитися із запропонованою формулою тривалості ознайомлення з матеріалами досудового розслідування складно. По-перше, існує величезна різниця між прочитанням документів та ознайомленням з ними, адже ознайомлення вимагає також аналізу інформації, що може потребувати значно більшого періоду часу. По-друге,

в даному випадку не враховується складність матеріалів кримінального провадження. Очевидно, що якщо в матеріалах присутні документи, які вимагають окремого дослідження стороною захисту, то це також має враховуватися слідчим суддею.

Як свідчить судова практика, слідчі судді в цілому враховують вимоги КПК України та встановлюють різні строки для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування [5; 6]. При цьому заслуговують на увагу ті ухвали слідчих суддів, в яких визначено не лише тривалість ознайомлення з матеріалами, а й графік такого ознайомлення. Так, слідчий суддя Центрального районного суду м. Миколаєва не лише встановив строк на ознайомлення, а також зобов'язав слідчого «скласти графік днів та часів можливості для ознайомлення протягом вказаного строку, не менш ніж по 4 години не менш 3-х днів на тиждень» [7]. Вважаємо таку практику досить слушною. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування відбувається, як правило, в кабінеті слідчого за його присутності. Відповідно, якщо слідчий буде зайнятий в інших процесуальних діях, то в такі дні ознайомлення з матеріалами може не відбутися, хоча цей строк все одно буде зарахований як строк, протягом якого сторона обвинувачення ознайомлювалася з матеріалами досудового розслідування. Крім того, такими рішеннями слідчі судді констатують, що фактичне ознайомлення не відбувається у вихідні дні. А у робочі дні ознайомлення може відбуватися лише протягом «робочих годин», а не всі 24 години, що фактично є нереальним. При цьому необхідно зауважити, що графік ознайомлення з матеріалами в першу чергу повинен формуватися не слідчим суддею, а слідчим або прокурором, тобто особами, які будуть надавати доступ до таких матеріалів.

Тому доцільно в ч. 10 ст. 290 КПК України передбачити, що у випадку подання клопотання стороною обвинувачення для обмеження у часі на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторони захисту слідчий або прокурор також зобов'язані вказати графік, протягом якого вони можуть надати доступ до таких матеріалів (не більше 8 годин на один робочий день за весь період або протягом окремих робочих днів), і такий графік також має бути затверджений ухвалою слідчого судді про встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування.

Повертаючись до більш комплексного аналізу обставин, які впливають на встановлення терміну на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, з огляду на положення ч. 10 ст. 290 КПК України та на позиції науковців щодо даного питання, як видається, слідчий суддя повинен врахувати такі обставини:

- обсяг матеріалів кримінального провадження (в даному випадку за основу можна взяти запропоновану формулу, за відсутності інших факторів) на ознайомлення з 250 сторінками кримінального провадження має надаватися 2 робочі дні;

- складність матеріалів кримінального провадження. Очевидно, що поняття складності є найбільш оціночним в даній групі обставин. Проте, на нашу думку, можна встановити певні «маркери» визначення

складності. В першу чергу необхідно згадати про експертизи, які в деяких випадках можуть складати більшу частину матеріалів кримінального провадження та потребувати більшого часу і зусиль для ознайомлення, адже в такому випадку необхідно детально ознайомитися не лише з висновками, а й з дослідницькою частиною. Допустимим обсягом має бути розрахунок одного висновку експерта на 1 том матеріалів (250 сторінок). Якщо в матеріалах кримінального провадження висновків експертів більше, ніж томів, то це має бути оцінено слідчим суддею як підстава для збільшення часу на ознайомлення з матеріалами;

- характер відомостей, до яких надається доступ. КПК України визначає специфічний порядок ознайомлення з певними документами. Наприклад, при ознайомленні з матеріалами, що становлять державну таємницю, стороні захисту забороняється робити копії таких матеріалів (ч. 5 ст. 517 КПК України). Очевидно, що робота з такими відомостями вимагатиме більше часу, що також має бути враховане слідчим суддею;

- зайнятість захисника в інших процесах. Відповідно до практики ЄСПЛ, зайнятість захисника в інших процесах є достатньою підставою для перенесення судового засідання [4]. На нашу думку, дане положення має бути застосоване і при встановленні терміну на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. При цьому також необхідно зауважити, що така зайнятість не може бути підставою затягування часу на ознайомлення з матеріалами та має відповідати графіку, визначеному слідчим суддею для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування;

- умови ознайомлення з матеріалами. Як вже було зазначено, ознайомлення має відбуватися згідно з певним графіком лише в робочі дні не більше 8 годин на день. Також необхідно зауважити, що можна вести мову про забезпечення реалізації права на захист лише в тому випадку, якщо з матеріалами ознайомиться не лише захисник, а і сам підозрюваний. Відповідно, якщо до підозрюваного обрано запобіжних захід у вигляді тримання під вартою, слідчий у своєму клопотанні, а слідчий суддя – в ухвалі мають враховувати цю обставину як таку, що ускладнює процес ознайомлення.

Отже, як видається, що при встановленні терміну на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, слідчим суддею має бути проаналізована кожна з обставин по справі, що дозволить обґрунтовано встановлювати строк, що позитивно вплине на порядок реалізації своїх прав усіх учасників.

Список використаної літератури:

1. Гловюк І. В., Пашковський М. І., Пономаренко Д. В. Тактика захисту у разі встановлення строку для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування в кримінальних провадженнях стосовно корупційних злочинів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №3. С. 223-227. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/59.pdf

2. Дроздовський Л. Труднощі під час ознайомлення з матеріалами судової справи. Українська Фундація Дослідників Права: сайт. URL: <http://ua-pravo.org/2018/02/12/розумні-строки-ознайомлення-з-матері/> (дата звернення: 06.10.2019).
3. Корчева Т. В. До питання про встановлення строку для ознайомлення сторін із матеріалами кримінального провадження при закінченні досудового розслідування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. №3. С. 212–215.
4. Справа «Бартая проти Грузії»: прес-реліз, виданий Секретарем Суду ЄСПЛ 272 (2018) 26. 07. 2018 //Практика ЄСПЛ. Український аспект: сайт. URL: <https://www.echr.com.ua/translation/sprava-bartaya-proti-gruzii-pres-reliz/> (дата звернення: 05.06.2020).
5. Ухвала слідчого судді Біловодського районного суду Луганської області від 04. 05. 2018, справа №408/1661/18-к. Єдиний державний реєстр судових рішень: база даних. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73817378> (дата звернення: 06.10.2019).
6. Ухвала слідчого судді Ульяновського районного суду Кіровоградської області від 22. 01. 2016, справа №402/34/16-к. Єдиний державний реєстр судових рішень: база даних. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55174113> (дата звернення: 06.10.2019).
7. Ухвала слідчого судді Центрального районного суду м. Миколаєва від 07. 03. 2018, справа №490/12772/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень: база даних. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72814582> (дата звернення: 06.10.2019).

Ключові слова: матеріали досудового розслідування, складність та обсяг матеріалів кримінального провадження, достатній час, зволікання.

Ключевые слова: материалы досудебного расследования, сложность и объём материалов уголовного производства, достаточное время, промедление.

Key words: materials of pre-trial investigation, complexity and volume of materials of criminal proceedings, sufficient time, delay.

БАБІЙ СВИТЛАНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАДИ СВОБОДИ ВІД САМОВИКРИТТЯ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ КЛОПОТАННЯ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Одним з актуальних й одночасно проблемних, недостатньо обговорених питань кримінального провадження надалі залишається реалізація галузевих засад під час застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Свобода від самовикриття є одним із важливих